

SLOVENSKA BISTRICA OD MARČNE REVOLUCIJE 1848 DO VSTOPA V 20. STOL.

"Granitna miza" imenuje prof. Cilenšek Pohorje, na katerega južnem vznožju stoji ob Bistriškem potoku mestece Slovenska Bistrica. *

Pogled na mesto iz različnih strani. Razglednica (dopisnica) iz leta 1896

13. marca 1848 je revolucija pospešila konec Metternichovega absolutizma v habsburški monarhiji in pripomogla k ideji Zedinjene Slovenije.

Prebivalstvo Pohorja je bilo povsem slovensko, medtem ko so se v mestu prebivalci opredeljevali pretežno nemško.

Na razvoj mesta Slovenska Bistrica je vplivala gradnja železnice Trst-Dunaj. Oddaljenost od železnice je povzročila, da se je mesto počasneje razvijalo. Verjetneje pa je, da progo čez Pragarsko in Poličane niso zakrivili Bistričani, ampak da je nadvojvoda Ivan jo želel z ozirom na Slatino, da bi bilo to zdravilišče bližje železnice.** Začetek 19. stoletja je Bistrica dočakala s 130 hišami in okoli 800 prebivalci. Leta 1890 je mesto štelo 1306 oseb, leta 1900 pa le 1114 oseb.

Fotografija ozkotirne železnice, ki je vodila do mesta Slovenska Bistrica iz leta 1909

V 19. stoletju so se Bistričani trudili, da bi svojemu mestu dvignili pomen in uredili videz. V letih od 1866 do 1868 je bil razširjen in dvignjen zvonik bistriške župnijske cerkve. V času županovanja veletrgovca in lastnika oljarne Alberta Štigerja je bilo v letih 1893 do 1908 zgrajenih več pomembnih stavb in urejeno mesto. Zgrajena je bila nova vojašnica. Konec stoletja so začeli graditi sodišče in ga leta 1904 dogradili v novorenesančnem slogu. Leta 1908 je bila v bližini zgrajena "šulferajnska" šola (v današnji Vošnjakovi ulici) in istega leta je bilo mesto s štirimi kilometri dolgo progo povezano z Južno železnico.

Fotografija sodišča, današnje občine Slovenska Bistrica, iz leta 1927

Fotografija Nemške šole, nekdanje osnovne šole za 3. in 4. razred v današnji Vošnjakovi ulici v Slovenski Bistrici, iz leta 1909

* J. Vošnjak: Spomini, 1982, str. 95

** J. Vošnjak: Spomini, 1982, str. 98

SLOVENSKA BISTRICA OD MARČNE REVOLUCIJE 1848 DO VSTOPA V 20. STOL.

In utrip meščanov v mestu?

Obrtniki in trgovci so radi veliko zasluževali, ne da bi se preveč napenjali pri delu. Za javne zadeve, najsi bo v političnem ali narodnem oziru, se velika večina (pravi "Herdentier" čredna žival) ni brigala. V krčme dopoldne na "Gabelfrühstück" malico, zvečer na večerjo, po kosilu v kavarne na črno kavo in karte so vsi radi hodili. Častnike prebirati ni jim bilo mar. Največja zabava je bila, ako se je prigodil kak škandalček, o katerem se je potem govorilo, dokler ga ni kak novi škandalček izpodrinil. *

Edini, s katerim sem se mogel o narodnih stvareh pogovarjati, bil je notar Franc Ratej. On je ob večerih zahajal v isto krčmo, kakor jaz, in sva se že takoj prve dni seznanila. Bil je v srcu naroden, dasi ni mogel tako očitno in odločno postopati, kakor jaz, ker so ga ovirale zamotane družbinske razmere. **

Fotografija športne dvorane (Turnhalle), ki je bila v t.i. "Kolarjevi hiši" v neposredni bližini šole v Vošnjakovi ulici. Uporabljalo jo je nemško telovadno društvo, katerega osnovni namen je bil širjenje nemškutarstva v naših krajih.

Dr. Josip Vošnjak je maja leta 1870 zapustil Slovensko Bistrico in se kot zdravnik preselil v Šmarje pri Jelšah.

"Oziral sem se nazaj na mestece v katerem sem preživel osem in pol let, prav burno dobo, oziral se po zelenem Pohorju in skoro mi je bilo žal, da zapuščam te lepe idilske kraje."

Spominjal sem se znane Uhlandove pesmi:
Tako moram torej zapustiti mesto,
Kjer sem tako dolgo živel,
Samoten grem svojo pot,
Nihče me ne spremlja.

"Saj res, nihče me ni spremljal, nihče se ni jokal za menoj. Prav mračne misli so me mučile. Bil sem 36 let star in znova mi je bilo treba začeti boj za vsakdanji kruh kot privatnemu zdravniku, brez gotove plače." ***

Moderne politične parole so se Slovenskobistriškega območja sicer dotaknile, niso ga pa v celoti razgibale, še naprej je ostalo patriarhalno in vkovano v štajerski regionalizem. Kmečko prebivalstvo je bilo po zaslugi redkega slovenskega izobraženstva že prebujeno za slovenstvo, ne pa politično predramljeno. Slovenskobistriškemu podeželanu je 19. stoletje dalo zemljiško odvezo, meščanu pa poleg tega še možnost za nadaljnji gospodarski razvoj. Prav tako so uspeli v začetku 60. let 19. stoletja vpeljati slovenski jezik v javno življenje. Na slovenskem Štajerskem miselnost katoliških političnih društev ni izhajala od nadrejenih vrhov, ampak iz podeželske duhovščine. Prvi, ki je začel z njihovo organizacijo, je bil slovenskobistriški kaplan Jožef Šuc. Že ob koncu leta 1868 je začel z ustanavljanjem katoliških političnih društev v okolici Slovenske Bistrice. Ljudstvo se je odzvalo Šucovi nameri, zato pa so bila toliko večja nasprotovanja političnih oblasti, zlasti slovenskobistriškega županstva ter liberalnega slovenskobistriškega meščanstva. Josip Vošnjak župana v svojih Spominih sicer omenja, vendar z dokajšnjo nesimpatijo. Menil je, da je bil preveč klerikalno usmerjen.

Bistriški narodni buditelj Jožef Serbec (1844-1925), zaslužen za izgradnjo Celjskega narodnega doma. Z Vošnjakom sta se srečala v mariborski čitalnici (Arhiv Edmund Pogorevc)

* J. Vošnjak: Spomini, 1982, str. 98

** J. Vošnjak: Spomini, 1982, str. 99

*** J. Vošnjak: Spomini, 1982, str. 323